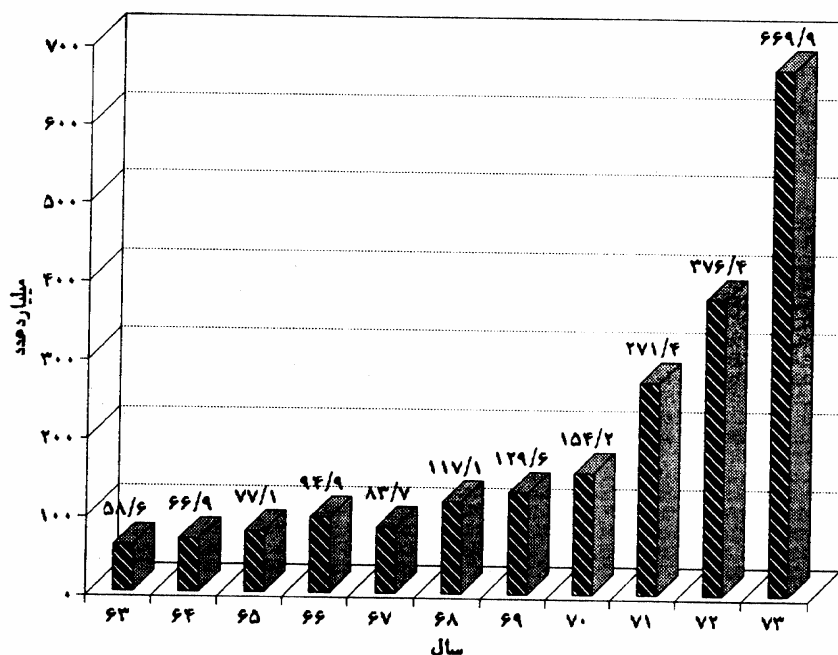

وضعیت دارویی کشور در سال ۱۳۷۳ از دیدگاه آمار

دکتر علی منتصری
دکتر وحید محلاتی
مهندس غلامرضا پرور

یکی از مسئولیت‌های اداره کل نظارت بر امور دارویی و غذایی، کنترل کمی داروست. بدین منظور پیش بینی میزان نیاز سالانه هر قلم از اقلام دارویی طی جلساتی با حضور

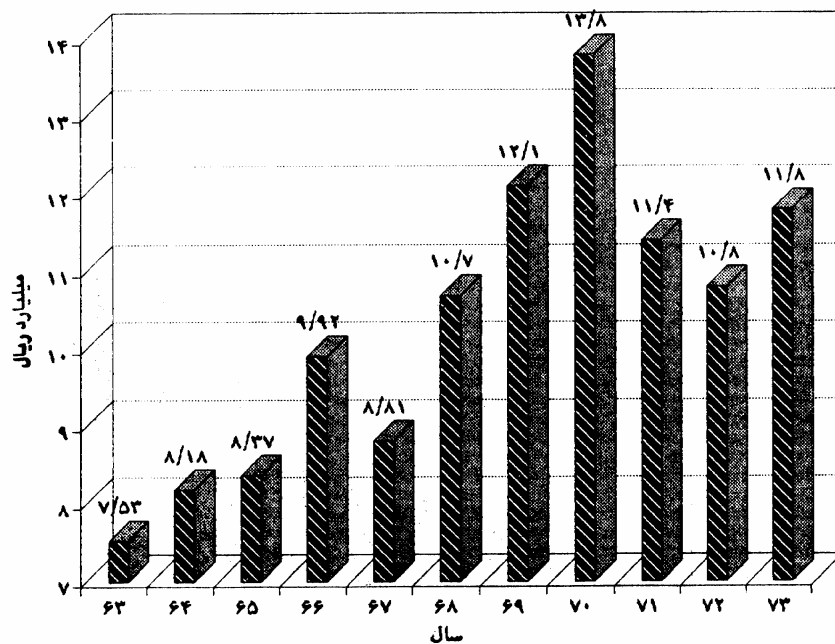
(نمودار شماره ۱) رشد مصرف عددی دارو از سال ۱۳۶۳ تا ۱۳۷۳

شهریور ۷۳، شماره ۸ سال ششم، رازی / ۸۳

کارشناسان دارویی، مسئولین شرکتهای توزیع کننده و تولیدکننده تعیین می‌گردد. بعد از تنظیم برنامه سالانه، محدوده فعالیت وارداتی شرکت‌های وارد کننده داروهای ساخته شده و شرکتهای تولیدکننده از نظر واردات مواد اولیه، کمکی و بسته‌بندی جهت ساخت دارو کاملاً مشخص می‌گردد. لذا میزان تولید و واردات تقریباً منطبق بر نیاز بوده و معمولاً داروهای تولیدی و وارداتی کمتر در انبارها به انتظار می‌ماند و تقاضا به حدی است که تولیدکننده و وارد کننده اجباراً به سرعت می‌بایستی داروهای تدارک شده را به شرکتهای توزیع کننده تحویل داده و از آن طریق و به فاصله کمی اقلام مذکور به بازار دارویی تزریق گردد. از طرفی هرچند میزان تولید دارو توسط

یک کارخانه داروسازی با میزان فروش آن دارو متفاوت است، ولی به دلیل نیاز مبرم بازار و سرعت انتقال دارو به داروخانه، در مجموع ارقام سالانه تولید واقعی کشور در عمل با فروش داروهای تولیدی از طریق شبکه توزیع دارو تفاوت چندانی ندارد. لذا در این مقاله منظور از تولید و واردات عبارت خواهد بود از فروش اقلام تولیدی و وارداتی طبق آمارنامه دارویی، کوارتر چهارم سال ۱۳۷۳ که در بهار ۱۳۷۴ منتشر شده است.

در سال ۱۳۷۳ کلاً ۱۱/۸ میلیارد عدد دارو (قرص، کپسول، شربت و ...) به ارزش ۶۶۹/۹ میلیارد ریال از طریق شبکه توزیع دارویی کشور به فروش رسیده است. (نمودار شماره ۲ و ۱).

نمودار شماره ۲- رشد مصرف ریالی دارو از سال ۱۳۶۳ تا ۱۳۷۳

از رقم فوق ۱۱/۳۷ میلیارد عدد یعنی ۹۶/۶ درصد به ارزش ۵۳/۲۶۷ میلیارد ریال از تولید داخلی بوده و مابقی را داروهای وارداتی تشکیل می‌دهد. از نظر عددی میزان داروهای توزیع شده (و به فاصله کوتاهی مصرف شده) نسبت به دوره مشابه سال قبل فقط نیم درصد رشد داشته است. در صورتیکه از نظر ارزش شاهد ۵۳/۲ درصد رشد می‌باشیم. دلیل افزایش ارزش داروهای مصرف شده، دقیقاً به تغییرات ارزش ارز و افزایش قیمت دارو برمی‌گردد.

این افزایش قیمت‌ها از یک طرف تحت تأثیر تغییرات ارزش ارز بوده و از طرف دیگر نباید نقش تورم را در کل اقتصاد کشور نادیده گرفت. البته طبق اظهار نظر مسئولین شورای اقتصادی در اوایل سال ۱۳۷۳، این رقم حدود ۲ برابر قید شده بود که متأسفانه با کاهش مارژین* توزیع، مارژین داروخانه و مارژین تولید کننده، عدد کمتری حاصل گردیده است. دست آورد مذکور به بهای فلج شدن اقتصاد داروخانه، از هم پاشیدگی ساختار مالی شرکت‌های توزیع کننده دارو و در نهایت تضعیف تولید ملی حاصل گردیده و اگر تدبیر عاجلی اندیشیده نشود، در دراز مدت عوارض بسیار نامطلوبی به جا خواهد گذاشت.

به هر حال هنوز برای ایجاد تعادل در قیمت‌ها و لاجرم عرضه و تقاضا به مفهوم اقتصاد بازار فاصله بسیار است و سیستم دارویی در حال حاضر در مرحله گذر از مشکلات حاد به سر می‌برد و تحت فشارهای اقتصادی و حتی سیاسی است.

از یک طرف به بعضی از داروها سوبسید داده می‌شود، از طرفی بخشی از دارو با ارز ۱۷۵۰ ریالی وارد و تولید می‌گردد و در کنار آن استفاده از ارز سیصدتومانی نیز برای اقلامی مجاز شمرده شده است. در شرایط چند نرخ ارز، شرکت‌های تولیدی ناچاراً هزینه‌های خود را با ارز شناور پرداخت می‌کنند ولی قیمت‌ها به لحاظ سیاست‌های حمایتی از قشر آسیب‌پذیر جامعه، پایین نگه داشته شده است. تمام این عوامل سبب شناوری وضع اقتصادی دارو شده و مرتباً تدابیر مقطعی اتخاذ می‌گردد. به هر صورت آمارها نشانگر رشد هزینه‌های خدمات پزشکی و دارویی است و تا رسیدن به قیمت‌های منطقی فاصله بسیار است. احتمالاً باید این مقطع را شروع حرکت به سوی تعادل دانست بطوریکه خانواده دارویی در سالهای آتی همچنان با تحمل سختی‌ها به تدریج در عرصه دارویی شاهد تحولات عمیق‌تر خواهند بود و لاجرم تعادل در زمانی نه چندان دور رخ خواهد نمود.

فروش داروهای تولیدی:

سهم تولید دارو از کل مصرف در سال ۱۳۷۳ از نظر عددی ۹۶/۶٪ و از نظر ارزش ۸۶/۷٪ می‌باشد. در حقیقت می‌توان ادعا کرد که فقط داروهای بسیار تخصصی که به تکنولوژی پیچیده نیاز دارند و در داخل تولید نمی‌گردند، جزء اقلام وارداتی هستند. در این شرایط بی‌تردید خودکفایی قطعی در داروسازی محقق گردیده و با ارتقاء کیفی تولیدات، ایران می‌تواند نقش تعیین کننده‌ای در

* منظور از مارژین سودی است که فروشنده به عنوان سود ثابت بر روی قیمت محصول خریداری شده اضافه می‌کند مثلاً داروخانه‌ها اقلام دارویی را با حدود ۲۰٪ سود نسبت به خرید آن به فروش می‌رسانند.

صادرات دارویی منطقه داشته باشد.

در حال حاضر جمعاً ۵۳ شرکت به امر تولید دارو اشتغال دارند که از این میان ۵ شرکت ردیف اول از نظر فروش ریالی عبارتند از: داروپخش، جابرین حیان، فارابی، تولیدارو و کیمی دارو (جدول شماره ۲) و پنج شرکت اول از نظر تولید عددی عبارت است از داروپخش، سبحان، کیمی دارو، تولیدارو و پارس دارو (جدول شماره ۱).

همانطور که ملاحظه می‌گردد، داروپخش با تولید ۱/۳۵ میلیارد عدد دارو به ارزش ۷۶/۴۴ میلیارد ریال، از نظر عددی ۱۱/۹ درصد کل و از نظر ارزش ۱۲/۲ درصد تولید داروی کشور را به خود اختصاص داده است. جدول‌های شماره ۲ و ۳ نشانگر پرفروش‌ترین داروها از نظر عددی و ریالی است. همانطور که دیده می‌شود قرص استامینوفن با رقم مصرف سالانه ۷۲۵ میلیون عدد و با رشد مصرف ۶۸ درصد، ۶/۲ درصد کل فروش را به خود اختصاص داده و همچنان پرفروش‌ترین داروی سال می‌باشد.

از نظر ارزش به دلیل افزایش قیمت اسپری سالبوتامول این دارو با فروش ۲۱/۱۳ میلیارد ریال یعنی ۳/۲ درصد در جایگاه اول قرار گرفته است و در کنار آن هم چنان آنتی‌بیوتیک‌ها پیش‌تاز می‌باشند. در مقایسه فروش اشکال دارویی، موقعیت داروپخش که در طی سالیان بعد از طرح ژنریک همیشه از نظر تولید قرص پیش‌تاز بوده، متزلزل گردیده و سبحان با ۱۰۴۶ میلیارد عدد فروش در ردیف اول قرار گرفته است. این در حالی است که در

خط تولید کپسول و شربت، فارابی علیرغم تازه وارد بودن حرف اول را می‌زند و از جمله پیش‌تازان در این ۲ خط در سالهای آینده خواهد بود. همانطور که از جدول شماره ۵ برمی‌آید، از نظر تولید قرص سبحان، کپسول و شربت فارابی، آمپول، پماد و کرم داروپخش و ویال شرکت جابرین حیان مقام اول را داشته و در خطوط تولید کپسول، فارابی، آمپول، داروپخش و ویال، جابرین حیان فاصله زیادی با رقبا دارند.

واردات دارو:

از کل ۱۱۸/۸ میلیارد عدد داروی مصرفی در سال ۱۳۷۲ فقط ۴۰۱ میلیون عدد یعنی ۳/۴٪ به ارزش ۸۸/۲ میلیارد ریال به داروهای وارداتی اختصاص پیدا کرده است.

ارقام گویای این واقعیت است که به تدریج در سالهای اخیر سهم واردات رو به کاهش گذاشته است. البته افزایش قیمت داروهای وارداتی به دلیل کاهش سوبسید می‌باشد. قابل ذکر است که به دلیل جدید بودن غالب داروهای وارداتی سهم ارزبری آنها بالا بوده و هنوز بیش از یک چهارم کل اعتبارات ارزی دارویی، به داروهای وارداتی اختصاص پیدا کرده است. در مقایسه موقعیت شرکتهای وارد کننده، مانند گذشته بیشترین واردات توسط شرکتهای سهامی دارویی کشور انجام گرفته و ۴۰ درصد فروش داروهای وارداتی به ارزش ۲۵/۶ میلیارد ریال به این شرکت تعلق دارد.

فروش گروههای درمانی داروها:

از کل فروش ۶۶۹/۹ میلیارد ریالی سال

ردیف	نام شرکت	تولید سال ۷۳ میلیون عدد	درصد رشد نسبت به سال گذشته	درصد از کل
۱	داروپخش	۱۳۵۰	-۱۲/۹	۱۱/۹
۲	سبحان	۱۰۵۵	-۱۱/۳	۹/۳
۳	کیمی دارو	۸۸۴	+۲۷/۷	۷/۸
۴	تولیدارو	۷۱۳	-۲	۶/۳
۵	پارس دارو	۶۶۳	-۷/۳	۵/۸

جدول شماره ۱ - ترتیب بیشترین تولید عددی سال ۱۳۷۳

ردیف	نام شرکت	تولید سال ۷۳ میلیارد ریال	درصد از کل
۱	داروپخش	۷۶/۶۴	۱۳/۲
۲	جابرین حیان	۲۸/۴۴	۶/۶
۳	فارابی	۲۸/۳۷	۶/۶
۴	تولیدارو	۲۳/۱۰	۵/۷
۵	کیمی دارو	۲۹/۵	۵/۰

جدول شماره ۲ - ترتیب بیشترین تولید ریالی سال ۱۳۷۳

ردیف	نام دارو	تعداد فروش به میلیون	درصد از کل	درصد رشد نسبت به سال قبل
۱	قرص استامینوفن	۷۲۵	۶/۲	۶۸
۲	قرص آدولت کلد	۴۲۴	۳/۶	۱۰۲
۳	کپسول آمپی سیلین (۵۰۰ میلی گرمی)	۳۶۴	۳/۸	۴۲
۴	قرص سایمتیدین	۲۹۴	۲/۵	۵۳
۵	کپسول آمپی سیلین (۲۵۰ میلی گرمی)	۲۴۳	۲/۸	-۸
۶	قرص کلیدینوم سی	۲۳۵	۳/۰	-/۴

جدول شماره ۳ - پرفروش ترین اقلام دارویی از نظر عددی سال ۱۳۷۳

ردیف	نام دارو	فروش میلیارد ریال	درصد از کل
۱	اسپری سالیوتامول	۲۱/۱۴۶	۳/۳
۲	کیسول آمپی سیلین (۵۰۰ میلی گرمی)	۱۶/۴۰۷	۲/۴
۳	شربت اکسپکتورانت	۱۵/۴۰۷	۲/۳
۴	آب مقطر	۱۳/۲۶۷	۲/۰
۵	کیسول آموکسی سیلین (۵۰۰ میلی گرمی)	۱۲/۷۸۲	۱/۹

جدول شماره ۴- پرفروش ترین اقلام دارویی از نظر ارزش سال ۱۳۷۳

شکل دارویی	ردیف	نام شرکت	فروش سال ۷۳ میلیون عدد	درصد از کل
قرص	۱	سبحان	۱۰۴۶	۱۱/۸
	۲	داروپخش	۱۰۳۷	۱۱/۷
	۳	کیمی دارو	۹۵۵	۹/۷
کیسول	۱	فارابی	۲۲۳	۲۵/۲
	۲	کوثر	۲۱۶	۱۲/۸
	۳	رازک	۱۶۸	۱۰/۰
آمیول	۱	داروپخش	۱۳۶	۴۲/۲
	۲	اسوه	۵۵	۱۷/۲
	۳	کیمی دارو	۲۹	۹/۱
شربت	۱	فارابی	۱۶/۰	۷/۹
	۲	تولیدارو	۱۴/۴	۷/۰
	۳	داروپخش	۱۴/۰	۶/۹
ویال	۱	جابرین حیان	۶۷	۶۷
	۲	شهید قاضی	۲۵	۲۶
	۳	انسستیتو رازی	۲/۵	۲/۵
پماد و کرم	۱	داروپخش	۱۱/۶	۲۲/۹
	۲	پارس دارو	۴/۸	۹/۶
	۳	سبحان	۴/۶	۹/۲

جدول شماره ۵- ترتیب شرکتهای، بیشترین تولید اشکال دارویی

ردیف	نام گروه درمانی داروها	فروش سال ۷۳ به ریال ضربدر میلیون	درصد سهیم از کل	درصد رشد نسبت به سال گذشته
۱	داروهای ضدبیماریهای عفونی	۱۶۸/۲۶	۲۱/۴	۷۶/۶
۲	داروهای اعصاب	۸۹/۹۰۱	۱۳/۴	۲۹/۹
۳	داروهای تغذیه‌ای	۸۹/۵۹۰	۱۳/۴	۱۴/۳
۴	داروهای تنفسی	۸۸/۷۴۵	۱۴/۲	۹۴/۷
۵	داروهای کوارشی	۶۶/۳۸۳	۹/۹	۶۰/۷
۶	داروهای موضعی	۵۹/۱۶۹	۸/۸	۳۵
۷	داروهای هورمونی	۳۴/۲۰۲	۵/۱	۷۲/۷
۸	داروهای قلبی - عروقی	۱۷/۹۵۷	۲/۷	۶۵/۸

جدول شماره ۶ - فروش ریالی داروها بر حسب گروه درمانی در سال ۱۳۷۳

ردیف	نام شرکت	ارزش ریالی واردات در سال ۷۳	نسبت به کل واردات %	نسبت به سال قبل %
۱	شرکت سهامی دارویی کشور	۲۵/۵۷۱/۹۸۴	۴۰	+۱۰۶/۳
۲	شرکت سهامی داروپخش	۲۰۶/۰۶۷/۹۱۷	۲۹/۳	+۱۵۱
۳	شرکت سینادارو	۲۱/۱۳۶/۱۶۱	۲۳/۸	+۱۹۹۹
۴	شرکت مفید دارو	۲/۶۱۶/۱۱۵	۲/۹	+۳۲۴/۱
۵	شرکت سهامی داروسازی لرستان	۱/۳۲۶/۲۰۹	۱/۵	+۲۵۷/۵
۶	شرکت کی بی سی	۱/۲۱۳/۲۷۱	۱/۴	+۱۸۱/۶

جدول شماره ۷ - ارزش ریالی داروهای وارداتی به تفکیک شرکت واردکننده

ردیف	نام شرکت توزیع کننده	مبلغ فروش ۷۳ میلیارد ریال	درصد فروش از کل	درصد رشد سالانه
۱	داروپخش	۱۵۵/۷	۲۳/۲	۵۱/۸
۲	پخش رازی	۱۳۹/۱	۲۲/۳	۷۳/۴
۳	پخش البرز	۱۱۸/۲	۱۷/۷	۷۲/۹
۴	پخش هجرت	۱۱۰/۷	۱۶/۵	۳۲/۴
۵	پخش فردوس	۹۸/۲	۱۴/۷	۳۶/۵
۶	قاسم ایران	۲۰/۹	۳/۱	۲۵/۳
۷	شرکت سهامی دارویی کشور	۱۶/۲	۲/۴	۱۸۰/۰

جدول شماره ۸ - مقایسه درصد توزیع دارو توسط شرکت‌های توزیع کننده

۱۳۷۳، رقم ۱۶۸ میلیارد ریال یعنی ۲۱/۴ درصد مربوط به داروهای ضدبیماریهای عفونی است. داروهای مذکور علی‌رغم دریافت سوبسید بسیار بالا، باز هم پیشتان می‌باشند. داروهای اعصاب با ۸۹/۹ میلیارد ریال و ۱۳/۴ درصد در ردیف دوم قرار گرفته است. البته در سالهای گذشته همیشه داروهای اعصاب از نظر فروش عددی رتبه اول را داشته‌اند.

توزیع دارو:

علیرغم این که تغییر جایگاه شرکتها بستگی به تغییر و تحول در افزایش یا کاهش شرکت‌های دارویی طرف قرارداد دارد ولی در هر حال شرکت داروپخش در چند سال اخیر با درصدهایی نزدیک به شرکت پخش رازی در مقام اول قرار گرفته و بلافاصله بعد از آن شرکت پخش رازی قرار دارد.

البته در سال گذشته شرکت پخش هجرت مقام دوم را داشت ولی با در اختیار گرفتن توزیع داروهای کارخانه داروسازی پارس دارو توسط شرکت داروپخش، موقعیت پخش هجرت تضعیف شده و همانطور که در جدول شماره ۸ ملاحظه می‌فرمایید، بعد از پخش البرز در رتبه چهارم قرار گرفته است.

در حال حاضر مسئولیت شرکت‌های توزیع‌کننده دارو از هر نظر حساس شده است. بطوریکه از یک طرف مارژین توزیع به شدت کاهش پیدا کرده و تقریباً شرکت‌های توزیع‌کننده خدمات مجانی ارائه می‌دهند. از طرف دیگر به دلیل افزایش قیمت داروها، شرکت‌های تولیدی نقدینگی بسیار بالایی هستند و متأسفانه تقریباً منبع درآمدی آنها به شرکت‌های توزیع‌کننده ختم می‌گردد.

در صورتیکه کاهش مارژین و افزایش قیمت دارو، طرف دیگر پخش یعنی داروخانه را هم به شدت تحت تأثیر قرار داده و فشار مضاعفی به داروخانه وارد می‌کند. به واقع در این میان شرکت‌های توزیع‌کننده به ناچار بیشترین فشار را از جانب شرکت‌های تولیدی تحمل می‌کنند و با توجه به نقطه سر به سر و مشکل شدید نقدینگی از پذیرش سررسید بیشتر از یک ماه به داروخانه‌ها و بیمارستانها در مضیقه قرار می‌گیرند که این مسئله برای توزیع پویای کشور عارضه‌ساز بوده و گاهی رابطه داروخانه و شرکت‌های توزیع‌کننده را به شدت تحت تأثیر قرار می‌دهد.

شرکت‌های داروسازی در بازار بورس:

در سال گذشته تقریباً غالب شرکت‌های سازمان صنایع ملی در بازار بورس معامله گردید و از شرکت‌های باقیمانده به ترتیب شرکت‌های پارس دارو و فارابی توسط گروه سرمایه‌گذاری سازمان تأمین اجتماعی، شرکت اسوه و تهران شیمی توسط شرکت سهامی بهشهر، شرکت شهید فقیهی توسط هلال احمر و شرکت‌های کوثر و الحاوی توسط بخش خصوصی خریداری گردیدند.

در هر حال با توجه به بنیه قوی شرکت‌های داروسازی و استراتژیک بودن محصول تولیدی و برگشت خوب سرمایه، خرید سهام این شرکتها را به دست اندرکاران پزشکی توصیه می‌کنیم. به عقیده ما این صنایع متعلق به جامعه پزشکی است و تعلق خاطر بیشتر دست‌اندرکاران پزشکی می‌تواند کمک خوبی برای تعالی صنعت داروسازی ملی باشد.